

UNIwersytet IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU
WYDZIAŁ STUDIÓW EDUKACYJNYCH

STUDIA EDUKACYJNE

NR 10/2009

Numer specjalny

Redakcja naukowa

PROF. DR HAB. WIESŁAW AMBROZIK

POZNAŃ 2009

Adres Redakcji

60-568 Poznań, ul. Szamarzewskiego 89
tel. 61 829 23 31
www.wse.amu.edu.pl

Zespół redakcyjny

EWA SOLARCZYK-AMBROZIK (redaktor naczelny),
KATARZYNA KABACIŃSKA (sekretarz redakcji), ZBYSZKO MEŁOSIK,
ANDRZEJ ĆWIKLIŃSKI, HALINA SOWIŃSKA, ALEKSANDER ZANDECKI,
SŁAWOMIR BANASZAK, SYLWIA JASKULSKA

Recenzent tomu

prof. dr hab. MAREK KONOPCZYŃSKI

*Publikacja dofinansowana przez
Wydział Studiów Edukacyjnych UAM*

© Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2009

Projekt okładki: EWA WĄSOWSKA

Redaktorzy: ALEKSANDRA JĘDRZEJCZAK, ANDRZEJ PIETRZAK

Redaktor techniczny: ELŻBIETA RYGIELSKA

Lamanie komputerowe: REGINALDO CAMMARANO

ISBN 978-83-232-2181-4

ISSN 1233-6688

WYDAWNICTWO NAUKOWE
UNIwersytetu IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU
61-701 POZNAŃ, UL. FREDRY 10
www.press.amu.edu.pl

Sekretariat: tel. 61 829 46 46, faks 61 829 46 47, e-mail: wyd nauk@amu.edu.pl

Dział sprzedaży: tel. 61 829 46 40, e-mail: press@amu.edu.pl

Wydanie I. Ark. wyd. 20,50. Ark. druk. 17,00

Druk i oprawa: TOTEM DRUK CYFROWY, INOWROCŁAW, UL. JACEWSKA 89

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie 7

I. STUDIA I ROZPRAWY

HENRYK MACHEL, <i>Miejsce sprawiedliwości naprawczej w resocjalizacji penitencjarnej i kurateli sądowej</i>	9
MAREK HEINE, <i>Kompetencje kuratorów sądowych wobec nowych przejawów patologii i niedostosowania społecznego podopiecznych</i>	19
SŁAWOMIR SOB CZAK, <i>Teleologia kurateli sądowej</i>	35
BEATA MARIA NÓWAK, <i>Pozainstytucjonalne wsparcie procesu resocjalizacji i kompensacji społecznej w środowisku lokalnym</i>	43
ROBERT OPORA, <i>Poziom odporności psychicznej nieletnich pozostających pod nadzorem kuratora sądowego</i>	55
WIESŁAW AMBROZIK, <i>Lokalny wymiar systemu profilaktyczno-resocjalizacyjnego</i>	71
MAREK ANDRZEJEWSKI, <i>Prawo jako narzędzie wspierania rodziny w środowisku lokalnym (rozważania sceptyczne)</i>	93
KATARZYNA PAWELEK, <i>Spoleczność lokalna wielkiego miasta wobec zachowań dewiantycznych dzieci i młodzieży</i>	109
AGNIESZKA BARCZYKOWSKA, <i>Wielkomijskie zespoły mieszkaniowe jako środowisko życia</i>	129
MARIA DĄBROWSKA-BAK, <i>Poznań jako post-polis: rzeczywistość czy wyzwanie</i>	147
JOANNA RAJEWSKA DE MEZER, <i>Wsparcie instytucjonalne readaptacji społecznej wychowanków zakładów poprawczych</i>	157
HUBERT TOMKOWIAK, <i>Miejsce telewizji w procesie wykołejenia przestępczego</i>	171
MACEJ MUSKAŁA, <i>Więź zreszczeniowa skazanych ze środowiskiem a perspektywa działań resocjalizacyjnych</i>	187
ZBIGNIEW PIECHOWIAK, <i>Mediacja między ofiarą i sprawcą przestępstwa w świadomości społecznej</i>	203
HANNA KARASZEWSKA, EWELINA SILECKA, <i>Wykonywanie kary pozbawienia wolności a proces readaptacji społecznej skazanych</i>	221
KATARZYNA JADACH, <i>Kurator sądowy w systemie kontroli społecznej</i>	237

II. RECENZJE I NOTY

Małgorzata Kuć, <i>Indywidualizacja kary wykonywania pozbawienia wolności</i> , Lublin 2007 (HANNA KARASZEWSKA)	247
Krzysztof Biel, <i>Przestępczość dziewcząt: rodzaje i uwarunkowania</i> , Kraków 2009 (JANA CHOJECKA)	250
Todd R. Clear, George F. Cole, <i>American Corrections</i> , Kanada 2003 (SONIA DZIERŻYŃSKA)	253

III. Z ŻYCIA NAUKOWEGO

Obchody rocznicowe UAM na Wydziale Studiów Edukacyjnych, Poznań, 4.05.2009 (KATARZYNA KABACIŃSKA, KRZYSZTOF RATAJCZAK)	257
Sprawozdanie z Konferencji Naukowej „Kultura popularna i społeczne konstruowanie rzeczywistości”, Wydział Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Gniezno, 22–24.09.2009 (DARIA HEJWOSZ)	258
Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej władz wydziałów pedagogicznych publicznych szkół wyższych zorganizowanej przez Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku, pod patronatem Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk „Teoretyczne i praktyczne problemy tożsamości pedagogiki”, Supraśl k. Białegostoku, 1–3.06.2009 (EWA KASPEREK-GOLIMOWSKA)	262
Sprawozdanie z konferencji „Od grzechotki do klocków Lego – dawne i współczesne zabawy dziecięce”, Kielce, 7–8.12.2009 (KINGA JACKOWSKA, KATARZYNA KABACIŃSKA)	266
Informacje o autorach	271

CONTENTS

Introduction	7
--------------------	---

I. STUDIES AND DISSERTATIONS

HENRYK MACHEL, <i>The position of restorative justice in social rehabilitation and probation of adult offenders</i>	9
MAJEK HEINE, <i>The competence of probation officers towards new symptoms of pathology and social maladjustment of their protégés</i>	19
SLAWOMIR SOB CZAK, <i>The teleology of probation</i>	35
BEATA MARIA NOWAK, <i>Extra-institutional support of the resocialization and social compensation process in the local environment</i>	43
ROBERT OPORA, <i>Resiliency of delinquent juveniles staying under probation supervision</i>	55
WIESŁAW AMBROZIK, <i>The local dimension of prevention and rehabilitation schemes</i> ...	71
MAREK ANDRZEJEWSKI, <i>Law as a tool of supporting family in local environment (considerations of a septic)</i>	93
KATARZYNA PAWELEK, <i>Local community of a large city and the deviant behaviours of children and youth</i>	109
AGNIESZKA BARCZYKOWSKA, <i>Large city living quarters as a living environment</i>	129
MARIA DĄBROWSKA-BAK, <i>Poznań as a post-polis: challenge or reality?</i>	147
JOANNA RAJEWSKA DE MEZER, <i>Institutional support in the process of social readaptation of reformatory pupils</i>	157
HUBERT TOMKOWIAK, <i>The place of television in the process of criminal acts</i>	171
MACIEJ MUSKALA, <i>Association bond of offenders with their environment and the perspective of social readaptation</i>	187
ZBIGNIEW PIECHOWIAK, <i>Mediation between victim and offender in social consciousness</i>	203
HANNA KARASZEWSKA, EWELINA SILECKA, <i>Execution of prison punishment and the process of social readaptation of those sentenced</i>	221
KATARZYNA JADACH, <i>A probation officer and the system of social control</i>	237

II. REVIEWS AND NOTES

Małgorzata Kuć, <i>Individualisation of the deprivation of liberty sentence</i> , Lublin 2007 (HANNA KARASZEWSKA)	247
Krzysztof Biel, <i>Crimes committed by teenager girls: kinds and conditions of committing crime</i> , Kraków 2009 (JANA CHOJECKA)	250
Todd R. Clear, George F. Cole, <i>American corrections</i> , Kanada 2003 (SONIA DZIERZYŃSKA)	253

III. SCIENTIFIC LIFE

<i>Anniversary celebrations of Adam Mickiewicz University at the Faculty of Educational Studies</i> , Poznań, 4.05.2009 (KATARZYNA KABACIŃSKA, KRZYSZTOF RATAJCZAK)	257
<i>A report of the scientific conference "Popular culture and social construction of reality, Faculty of Educational Studies, Adam Mickiewicz University in Poznań, Gniezno, 22-24.09.2009</i> (DARIA HEJWOSZ)	258
<i>A report from the All-Polish Scientific Conference of the authorities of pedagogical faculties of the state schools of higher education organised by the Faculty of Pedagogy and Psychology of the University in Białystok, under the auspices of the Committee of Pedagogical Sciences of Polish Academy of Sciences on the subject of theoretical and practical problems of identity of pedagogy</i> , Supraśl k. Białegostoku, 1-3.06.2009 (EWA KASPEREK-GOLIMOWSKA)	262
<i>A report from a conference From the rattle to Lego blocks - old and modern toys for children</i> , Kielce, 7-8.12.2009 (KINGA JACKOWSKA, KATARZYNA KABACIŃSKA)	266
Information on Authors	271

Wprowadzenie

Z prawdziwą przyjemnością przekazuję to krótkie wprowadzenie do najnowszego, specjalnego numeru „Studiów Edukacyjnych”. Poświęcony jest on zagadnieniom współczesnej resocjalizacji i penitencjarystyki. Redagowany przez znakomitego znawcę tej problematyki – prof. dra hab. Wiesława Ambrozika, zawiera szereg – stojących na wysokim poziomie merytorycznym – tekstów zarówno autorów poznańskich, jak i reprezentantów innych ośrodków akademickich. Znajdują się wśród nich uznani profesorowie, których dzieła weszły w skład swoistego „kanonu lektur” współczesnej resocjalizacji, ale także młodzież akademicka dopiero rozpoczynająca swoją przygodę z nauką.

Spektrum poruszanych problemów jest bardzo szerokie: od roli „sprawiedliwości naprawczej” w resocjalizacji penitencjarnej i kurateli sądowej (Henryk Machel), poprzez analizę lokalnego wymiaru systemu profilaktyczno-resocjalizacyjnego (Wiesław Ambrozik), do prezentacji wybranych kontekstów relacji między działaniami resocjalizacyjnymi a więzią zreszczeniową skazanych (Maciej Muskała); od zagadnień odnoszących się do różnorodnych aspektów działania kuratorów sądowych i kurateli sądowej (Marek Heine, Sławomir Sobczak, Robert Opora, Katarzyna Jadach), do analiz miasta jako środowiska społecznego (Katarzyna Pawelek, Agnieszka Barczykowska, Maria Dąbrowska-Bąk). Trudno także nie wspomnieć o tekstach poświęconych (poza)instytucjonalnemu wsparciu procesu resocjalizacji/readaptacji (Beata Maria Nowak, Joanna Rajewska de Mezer), czy o sceptycznych rozważaniach na temat roli prawa jako narzędzia wspierania rodziny w środowisku lokalnym (Marek Andrzejewski). Wreszcie, w tomie znajdują się także rozważania na temat mediacji między ofiarą i sprawcą przestępstwa (Zbigniew Piechowiak), tożsamości nieletnich przestępców jako widowni telewizyjnej (Hubert Tomkowiak) i wykonania kary pozbawienia wolności w kontekście problemu readaptacji (Hanna Karaszewska, Ewelina Silecka).

Numer „Studiów Edukacyjnych”, który Państwo otrzymujecie stanowi kolejny wyraz nadzwyczajnej aktywności – kierowanego przez prof. dra hab. Wiesława Ambrozika – Zakładu Resocjalizacji Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM. Jestem przekonany, że spotka się z dużym zainteresowaniem czytelników – naukowców, studentów, ale także praktyków z dziedziny resocjalizacji. Będzie czytany i cytowany.

I. STUDIA I ROZPRAWY

HENRYK MACHEL
Uniwersytet Gdański

MIEJSCE SPRAWIEDLIWOŚCI NAPRAWCZEJ W RESOCJALIZACJI PENITENCJARNEJ I KURATELI SĄDOWEJ

ABSTRACT. Machel Henryk, *Miejsce sprawiedliwości naprawczej w resocjalizacji penitencjarnej i kurateli sądowej* [The position of restorative justice in social rehabilitation and probation of adult offenders]. *Studia Edukacyjne* nr 10, 2009, Poznań 2009, pp. 9-17. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2181-4. ISSN 1233-6688

One of the main goals of imprisonment is making such changes in the personality of the prisoners as to prevent them from future criminal acts. It also concerns these prisoners who are conditionally released from prison. They stay usually under probation system. It has been assumed that the process of social rehabilitation, which contains correctional treatments, therapy and social support, can be successful when the offenders have a sense of guilt. Feeling remorse is a kind of moral penalty. Offenders would like to get rid of it. Reduction or elimination of this specific penalty is possible only due to peculiar self-cleansing called catharsis. So, we can speak of the need for forgiveness from the perspective of the offender. If the correctional staff wants to achieve a complete correctional effect, they should encourage prisoners to experience such emotional restoration. They should also lead to necessary mediation between the victim and the offender. The purpose of such mediation would be not only moral satisfaction, but also forgiveness, which is necessary for complete moral rehabilitation. The idea of mediation could be popularized among prisoners and it would help prisoners to figure out that compensation of the damage doesn't depend on imprisonment. The penitentiary practice shows that such opinions are very popular among prisoners. It is one of the reasons that the prisoners don't have the need for moral account with the victims. Such attitudes have been found in the survey on prisoners with longer sentences – 25 years or life imprisonment. In case of offenders who committed homicide, their effort to repair the harm they've done, should be addressed to the relatives of the person they killed. Moral and material satisfaction given to the victim, if it is possible, fits to restorative justice. The restorative justice lets the prisoners increase comfort, which comes from the possibility of social rehabilitation. Moral and material compensation ensures us that the person after his release is going to lead a proper life. It should be an important indicator of social correction for the prison staff and the court. As the penitentiary practice of the author shows, moral compensation in the way of real but not apparent apology of the victim is very difficult for the prisoners, and sometimes they cannot make it due to

MAREK HEINE

*Dolnośląska Szkoła Wyższa
we Wrocławiu*

KOMPETENCJE KURATORÓW SĄDOWYCH WOBEĆ NOWYCH PRZEJAWÓW PATOLOGII I NIEDOSTOSOWANIA SPOŁECZNEGO PODOPIECZNYCH

ABSTRACT. Heine Marek, *Kompetencje kuratorów sądowych wobec nowych przejawów patologii i niedostosowania społecznego podopiecznych* [The competence of probation officers towards new symptoms of pathology and social maladjustment of their protégés]. *Studia Edukacyjne* nr 10, 2009, Poznań 2009, pp. 19-33. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-0000-0. ISSN 1233-6688

The author points out information revealing the level of professional skills of the probation officers' staff in Poland. The basic goal of the author was to analyse the probation officers' level of self-assessment of their competence in a few most essential fields (aggression, drug addiction, computer crimes). The analysis was focused on technical competence, including educational diagnosis skills, skills of choice and application of suitable social rehabilitation methods. The analysis of the results achieved by a survey research on a population of 18 case workers and 36 social probation officers from the following districts: Wrocław, Opole and Jelenia Góra, indicates a various self-assessment level of these skills. In some regions probation officers evaluated their level of professional competence as low. The author demands a change in the education system of the probation officers, suggesting also a limitation of the number of people who by virtue of their educational background could carry out this particular kind of profession.

Wprowadzenie

Kuratorzy sądowi tworzą korporację zawodową powołaną do realizacji bardzo zróżnicowanego zakresu zadań. Mimo wyraźnie odmiennych sytuacji, w jakich wykonują swoje zadania kuratorzy rodzinni i kuratorzy dla dorosłych, można jednak określić pewien uniwersalny zakres kompetencji, których posiadanie determinuje efektywne wykonywanie tego zawodu. Kompetencje kuratora musi charakteryzować znaczny poziom dynamiki.

SLAWOMIR SOB CZAK

*Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej
w Warszawie*

*Pedagogium – Wyższa Szkoła Pedagogiki Resocjalizacyjnej
w Warszawie*

TELEOLOGIA KURATELI SĄDOWEJ

ABSTRACT. Sobczak Sławomir, *Teleologia kurateli sądowej* [The Teleology of Probation]. *Studia Edukacyjne* nr 10, 2009, Poznań 2009, pp. 35-42. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2181-4. ISSN 1233-6688

Probation is considered a multidimensional area of interaction. Probation consists of the following: implementing conflicting norms, procedures and goals, adjusting their effectiveness levels, allowing alternative ways and means of rehabilitation with the participation of the society. The scope of the teleology of probation consists of a three way relation of the offender on probation (offender – rehabilitation, offender – society and offender - victim). The field of the norms and procedures that will define the course of social action; ways and means of treatment with their optimal choice. The design of a system of the teleology of probation involves the knowledgeable association of information, energy, optimization and implementation, so each of the goals of social re-adaptation will pertain to a different aspect of action. As a consequence, it will help to individualize the probation practice and strengthen the level of effectiveness.

Działania kuratorskie są ukierunkowane przez normy, procedury, sposoby, środki i cele, które wyznaczają skutki osiągnięć. Cele jawią się jako zadania, pożądane stany dojścia z punktu widzenia efektywności oddziaływań readaptacyjnych. Cel jest pojęciem ogólnym, którego desygnatami są niezwykle różnorodne preferencje, które mają znaczenie w systemie prawno-proceduralnym. Teleologiczne ukierunkowanie kuratorskiego procesu celowego działania ustala się zazwyczaj według zasady logiki dwuwartościowej, od opisu stanu rzeczy (status oskarżonego) przechodzi się do powinności względem prawa, bądź poprawnego funkcjonowania, w zależności od ustaleń formalnych, które są zależne od prawa karnego i wykonawczego, subiektywnego stanowiska sędziego. Uwzględnienie relacji sprawca – przepisy prawa oraz włączenie do systemu resocjalizacji jako

go własnej procedury oraz własnego optymalnego określenia normy, którą można minimalizować, a którą potraktuje się jako najbardziej optymalną, także określenie efektów tych zabiegów przy elastyczności prawa, przekształca radykalnie sytuację dotychczasowego rozumienia kurateli.

Zniknie wówczas zasadność posługiwania się kategorią różnicy dwuwartościowej logiki, gdyż każdy kurator zgodnie z diagnozą, dostępną bazą środków i sposobów oraz autonomią wychowanka zastosuje swoją wielopasmową kombinację dopuszczalnych sekwencji postępowania. Tak ujęta nowa tożsamość kurateli sądowej uzmysłowi uczestnikom nadzoru wariantowe, a nawet konfliktowe procedury, ponadto zwiększy dotychczasową jakość i zachęci do indywidualizacji działań, ale jednocześnie uczyni trudniejszym wyrażenie obecnie eksponowanego konfliktu pomiędzy prawem a zachowaniem. Wyeksponowanie konfliktu i wielopasmowości w polu norm, procedur, celów i prawa spowoduje utrudnione dostrzeżenie konfliktów między podmiotami w tradycyjnym rozumieniu.

BIBLIOGRAFIA

- Arystoteles (1988), *O duszy*, tłum. P. Siwek, Warszawa.
- Balandynowicz A. (2006), *Probacja. Resocjalizacja z udziałem społeczeństwa*, Warszawa.
- Biron L. (1985), *Dejuridisation au Kanada*. Materiał powielany, Warszawa.
- Konopczyński M. (2006), *Metody twórcze resocjalizacji*, Warszawa.
- Locke J. (1955), *Rozważania dotyczące rozumu ludzkiego*, tłum. B.J. Gawęcki, t. 1, Warszawa.
- Pytka L. (2005), *Pedagogika resocjalizacyjna*, Warszawa.
- Sobczak S. (2008), *Aporie i język współczesnej resocjalizacji*, (w:) T. Zacharuk (red.), *Język współczesnej pedagogiki*, t. I, Siedlce.
- Sommerhausen C., Parizeau C. (1981), *Protection des mineurs et controle de la delinquance juvenile: institutions et service*, Montreal.

BEATA MARIA NOWAK

*Pedagogium – Wyższa Szkoła Pedagogiki Resocjalizacyjnej
w Warszawie*

POZAINSTYTUCJONALNE WSPARCIE PROCESU RESOCJALIZACJI I KOMPENSACJI SPOŁECZNEJ W ŚRODOWISKU LOKALNYM

ABSTRACT. Nowak Beata Maria, *Pozainstytucjonalne wsparcie procesu resocjalizacji i kompensacji społecznej w środowisku lokalnym* [Extra-institutional support of the resocialization and social compensation process in the local environment]. *Studia Edukacyjne* nr 10, 2009, Poznań 2009, pp. 43-54. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2181-4. ISSN 1233-6688

Charity organisations, foundations and associations are an important part of the Polish social welfare system. Their activity substantially supports the process of resocialization and social compensation in the local environment. The article presents selected examples of such successful activities and the result of studies oriented towards research of support forms suiting the needs of families facing social difficulties.

Podstawowym tworzywem dla wyodrębnienia się społecznych całości są elementy materialno-przestrzennego podłoża i specyficzne cechy zbiorowości ludzkiej, pozwalające wyłonić dane środowisko lokalne z jego względnie heterogenicznego, regionalnego tła (Radziejewicz-Winnicki, 2008). „Można więc powiedzieć, że środowisko lokalne ma sens terytorialny, demograficzny, instytucjonalny, kulturowy i regulacyjny” (Pilch, 2007).

Społeczność lokalna egzystująca w ramach określonego regionu jest względnie homogeniczna. Struktury społeczne wyznaczają na danym terenie warunki, w których zaistnieć może zdobywanie, utrzymanie i ochrona zasobów istotnych społecznie. Kontekst społeczny wyzwala bowiem i utrzymuje szczególnie konglomerat zasobów niezbędnych do osiągania celów indywidualnych i grupowych (Hobfoll, 2006).

W tak rozumianych środowiskach lokalnych tętni życie społeczne, niepowtarzalne i socjogenetycznie uwarunkowane. Składa się na nie **aktywność indywidualna** członków danej społeczności, ukierunkowana

- Dąbrowski Z. (1997), *Potrzeba bezpieczeństwa a opieka*, (w:) H. Górecka (red.), *Bezpieczeństwo dziecka w okresie transformacji ustrojowej*, Olsztyn.
- Gliński P. (2006), *Style działań organizacji pozarządowych w Polsce. Grupy interesu czy pożytku publicznego?* Warszawa.
- Hobfoll S.E. (2006), *Stres, kultura i społeczność. Psychologia i filozofia stresu*, Gdańsk.
- Kawula S. red. (2002), *Pedagogika społeczna. Dokonania – aktualność – perspektywy*, Toruń.
- Kawula S. (2002), *Pomocniczość i wsparcie*, Olsztyn.
- Leś E. (2001), *Zarys historii dobroczynności i filantropii w Polsce*, Warszawa.
- Lobocki M. (1998), *Altruizm a działalność pracowników socjalnych i wolontariuszy*, (w:) K. Marzec-Holka (red.), *Pracownicy socjalni i wolontariusze a możliwość reformy pomocy społecznej*, Bydgoszcz.
- Lobocki M. (2002), *Altruizm a wychowanie*, Lublin.
- Mosciovici S. red. (1998), *Psychologia społeczna w relacji ja – inni*, Warszawa.
- Nowak B.M. (2007), *Wolontariat studencki formą środowiskowego wzmacniania oddziaływań profilaktycznych i resocjalizacyjnych*, (w:) A. Jaworska, E. Wirkus, P. Kozłowski (red.), *Psychospołeczne determinanty niedostosowania społecznego oraz nowatorskie prądy działań zaradczych*, Słupsk.
- Nowak B.M. (2009), *Trzy filary działalności prospołecznej: altruizm – wolontariat – filantropia*, (w:) H. Marzec, Cz. Wiśniewski (red.), *Rodzina na początku III tysiąclecia – obraz przeszłości i teraźniejszości*, Piotrków Trybunalski.
- Pilch T. (2007), *Środowisko lokalne*, (w:) T. Pilch (red.), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. VI, Warszawa.
- Radziewicz-Winnicki A. (2005), *Spółczesność w trakcie zmiany*, Gdańsk.
- Rushton J.P. (1980), *Altruism. Socialization and Society*, Prentice Hall B, Englewood Cliffs.
- Futz J., Cialdini R.B. (1990), *Situational and personality determinants of the quantity and the quality of helpin*, (in:) R.A. Hinde, J. Groebel (eds), *Cooperation and Prosocial Behaviour*, Cambridge University Press.
- Śliwak J. (2001), *Osobowość altruistyczna – osobowościowe korelaty altruizmu. Psychologiczne badania empiryczne*, Lublin.
- Theiss W. (1997), *Radlińska*, Warszawa.
- Winiarski M. (2008), *Bezpieczeństwo w środowisku lokalnym i jego uwarunkowania*, (w:) M. Konopczyński, B.M. Nowak (red.), *Resocjalizacja – ciągłość i zmiana*, Warszawa.

www.powrotdowlności.pl

ROBERT OPORA
Uniwersytet Gdański

POZIOM ODPORNOŚCI PSYCHICZNEJ NIELETNICH POZOSTAJĄCYCH POD NADZOREM KURATORA SĄDOWEGO

ABSTRACT. Opora Robert, *Poziom odporności psychicznej nieletnich pozostających pod nadzorem kuratora sądowego* [Resiliency of delinquent juveniles staying under probation supervision]. *Studia Edukacyjne* nr 10, 2009, Poznań 2009, pp. 55-70. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2181-4. ISSN 1233-6688

The aim of the text is to present results of a survey, concerning a comparison of a resilience of delinquent adolescents with non-delinquent adolescents. Comparison between these two groups answers a question why some adolescents get over several obstacles and don't become delinquent. The research was based on the cognitive-behavioral theory. There are three questions posed in the paper:

- How do adolescents from different groups think?
- How do delinquent juveniles' experiences differ from those of youth who are not delinquent?
- Are some of these ways of thinking and experiencing unique to surviving adversity?

Answering these and related questions is increasingly important in planning prevention and psychosocial correction aimed at delinquent juveniles. The phenomena of resiliency explain the fact that some children who are subjected to adversity and depravity in their environment manage to thrive. They appear capable of dealing with difficulties and pressure, coping with every day challenges and bouncing back from disappointments and adversity. The presentation shows that the resilience is an important and powerful force worth the attention of not only the practitioners but also scientists.

Wprowadzenie

Za odporność psychiczną uznają zdolność do prawidłowego rozwoju biopsychospołecznego przez dziecko, mimo doświadczania niekorzystnych wpływów ze środowiska. Inspiracją do przeprowadzenia zaprezentowanych poniżej badań była chęć udzielenia odpowiedzi na pytanie: jak kształtuje się struktura odporności psychicznej u nieletnich niedostosowanych spo-

- Pennington B.F., Welsh M. (1995), Neuropsychology and developmental psychopathology, (w:) D. Cicchetti, D.J. Cohen (eds), *Developmental psychopathology*. T. 1 – *Theory and methods*, Oxford, s. 254-290.
- Rothbart M.K., Bates J.E. (1998), Temperament, (w:) W. Damon (red.), *Handbook of child psychology*. T. 3 – *Social, emotional, and personality development*, wyd. 5, New York, s. 105-176.
- Seligman M.E. (1998), The prediction and prevention of depression, (w:) D.K. Routh, R.J. DeRubeis (eds), *The science of clinical psychology: Accomplishments and future directions*, Washington DC, s. 201-214.
- Siegel D.J. (1999), *The developing mind: How relationships and the brain interact to shape who we are*, New York.
- Thompson R.A. (1990), Emotion and self-regulation (w:) R. Dienstbier, R.A. Thompson (eds), *Nebraska Symposium on Motivation 1988: Socioemotional Development*, Lincoln, s. 367-467.
- White R.W. (1959), Motivation reconsidered: The concept of competence, *Psychological Review*, 66 (5), s. 297-333.

WIESŁAW AMBROZIK

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

LOKALNY WYMIAR SYSTEMU PROFILAKTYCZNO- -RESOCJALIZACYJNEGO

ABSTRACT. Ambrozik Wiesław, *Lokalny wymiar systemu profilaktyczno-resocjalizacyjnego* [The local dimension of prevention and rehabilitation schemes]. *Studia Edukacyjne* nr 10, 2009, Poznań 2009, pp. 71-91. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2181-4. ISSN 1233-6688

The paper discusses the fundamental principles that underpin the operation of prevention and rehabilitation schemes developed by Poznań educators. The principles rest on the assumption that deviant behaviour stems from faults in the organisation of local communities. For that reason, it is precisely in such communities that prevention and rehabilitation programmes need to be deployed.

Przedmiotem niniejszego artykułu jest próba nakreślenia genezy i rozwoju w środowisku poznańskiej pedagogiki uniwersyteckiej badań nad funkcjonowaniem systemu profilaktyki i resocjalizacji zapoczątkowanych przez profesora Stanisława Kowalskiego i kontynuowanych następnie przez jego uczniów oraz kolejne pokolenie pracowników nauki. Jako że problemy związane z działalnością systemu profilaktyczno-resocjalizacyjnego mieszczą się dzisiaj w obszarze pedagogiki resocjalizacyjnej, toteż zarysowany tu rozwój badań nad tą problematyką stanowi równocześnie przyczynek do charakterystyki obecnego oblicza tej dziedziny wiedzy. Jak powszechnie wiadomo, pedagogika resocjalizacyjna należy do jednej z młodszych dziedzin pedagogiki. Ukształtowała się ona pod tą nazwą w Polsce i kilku jeszcze państwach Europy Środkowej w okresie międzywojennym ubiegłego wieku. Wcześniej problemy zagrożeń w rozwoju moralnym, niedostosowania społecznego i wykolejenia przestępczego nieletnich, a także osób dorosłych mieściły się w rozwijającej się niemal równolegle pedagogice specjalnej oraz pedagogice społecznej i w socjologii wychowania, i tak też przenikały one do autonomizującej się z czasem pedagogiki resocjalizacyjnej. Rozwijała

MAREK ANDRZEJEWSKI

*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu*

PRAWO JAKO NARZĘDZIE WSPIERANIA RODZINY W ŚRODOWISKU LOKALNYM (ROZWAŻANIA SCEPTYCZNE)

ABSTRACT. Andrzejewski Marek, *Prawo jako narzędzie wspierania rodziny w środowisku lokalnym (rozważania sceptyczne)* [Law as a tool supporting a family in local environment (considerations of a sceptic)]. Studia Edukacyjne nr 10, 2009, Poznań 2009, pp. 93-108. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2181-4. ISSN 1233-6688

The duty to support the weaker ones begs no question. What is problematic though is how to support individuals or families undergoing crisis. As the constitutional rule of subsidiary holds it the first in line to provide such help is family and local community. The author discusses the most acute mistakes made in the process of providing such support and the consequences the mistakes have for those receiving help, for tax-payers, and for social workers. He presents legal acts that regulate the discussed problematic cases and mistakes. He also outlines constitutional framework for giving aid to families and laws regulating provision of help by members of local communities.

Wstęp

Spółeczność lokalna określana bywa niekiedy mianem wspólnoty. Określenie to nie przystaje do sytuacji większości polskich wiosek i miast, lecz jest raczej postulatem co do kierunku pożądanych przemian w funkcjonowaniu zamieszkujących je społeczności. Rozważając prawne aspekty wspierania jednostek i rodzin, warto się jednak do niego odwołać, gdyż większość tego rodzaju działań dokonywanych jest w środowisku lokalnym, a ich efektywność zależy od tego, w jakim zakresie członkowie tej społeczności są za siebie nawzajem odpowiedzialni. Za używaniem określenia „wspólnota lokalna” przemawia korzystny semantyczny klimat, jaki ono stwarza. Pytanie „czy należy wpierać osoby i rodziny dotknięte kryzysem (dysfunkcyjne, zagrożone)?” jawi się bowiem w tym kontekście jako niemal

- Villa F. (1997), *Polityka społeczna, demokracja i praca socjalna*, Kraków.
 Wildstein B. (2009), *Polóżmy kres despotyzmowi sądów*, „Rzeczpospolita” z 23 VIII.
 Zgud Z. (1999), *Zasada subsydiarności w prawie europejskim*, Kraków.
 Ziemiński Z. (1980), *Problemy podstawowe prawoznawstwa*, Warszawa.

KATARZYNA PAWELEK

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
 w Poznaniu

SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA WIELKIEGO MIASTA WOBEC ZACHOWAŃ DEWIACYJNYCH DZIECI I MŁODZIEŻY

ABSTRACT. Pawelek Katarzyna, *Społeczność lokalna wielkiego miasta wobec zachowań dewiacyjnych dzieci i młodzieży* [Local community of a large city and the deviant behaviours of children and youth]. Studia Edukacyjne nr 10, 2009, Poznań 2009, pp. 109-128. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2181-4. ISSN 1233-6688

There can be little doubt that of all the changes in social pathology that accompanied Polish political and economic transformation of the 1990s, crime was the most negative and dramatic. The greatest increase in crime and other deviant behaviours, also among children and teenagers, was in large cities. Fear of juvenile delinquency is thus a serious social problem, requiring measures at both national and local level. Nevertheless, local prevention actions are growing, on the initiative of local government, non-governmental organizations, and educational and residential institutions. Many of the crime prevention initiatives take the form of schemes aimed at increasing security within the community (e.g. 'Safe City-Neighbourhood Watch' in Poznań). The basis of the above-mentioned initiatives are two theories: 'the activation and development of local communities' and 'community prevention of crime'.

Wprowadzenie

Wzrost zachowań dewiacyjnych dzieci i młodzieży, jaki nastąpił w Polsce w latach 90. XX wieku, a szczególnie ich występowanie i przestrzenne zróżnicowanie na terenie wielkich miast sprawiło, iż zaczęłam dociekać, jakie reakcje w społecznościach lokalnych te zjawiska wywołują i jakie pojawiają się z ich strony konkretne inicjatywy w zakresie ich przewycięzania (Siemaszko, 2000, s. 16-18; Kawula, 1998a, s. 3-10, 2000, s. 167-182). W dociekaniach tych utwierdziło mnie przekonanie, iż odpowiedzialność za poprawę stanu swego najbliższego otoczenia zaczyna coraz bardziej ponosić wspólnota lokalna. W świetle powyższego, przedmiotem badań – zawartych

- Wilson J.Q., Kelling G.L. (1982), *The Police and Neighbourhood Safety*. "The Atlantic", z III, s. 1-17 [http://www.theatlantic.com/politics/crime/windows.htm]
- Zimbardo Ph.G., Haney C., Banks W.C., Jaffe D. (1978), *Psychologia uwięzienia: deprivacja, władza, patologia*, (w:) K. Jankowski (red.), *Przełom w psychologii*, Warszawa.

AGNIESZKA BARCZYKOWSKA

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

WIELKOMIEJSKIE ZESPOŁY MIESZKANIOWE JAKO ŚRODOWISKO ŻYCIA

*śmietnik parking pusta karuzela bloki
wieżowiec bloki wieżowiec bloki przerwa bloki
i znak drogowy strefa zamieszkania śmierci*

K. Siwczyk

ABSTRACT. Barczykowska Agnieszka, *Wielkomiejskie zespoły mieszkaniowe jako środowisko życia* [Large city living quarters as a living environment]. Studia Edukacyjne nr 10, 2009, Poznań 2009, pp. 129-145. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2181-4. ISSN 1233-6688

The first house built in the prefabricated concrete technology was built in 1957 in Jelonki near Warsaw. This method started to develop at the end of the 60s and expanded dynamically. In the buildings from concrete units still live about 8 million people. Nowadays this technology is criticized and a question appears: "Is it an optimal habitat to live?" Many people say: "No". I would like to show that houses from the prefabricated concrete units have some advantages too. In my article I try to analyze comprehensively the "quality of life" of the inhabitants of buildings from the prefabricated concrete units.

Wstęp

Po wielu latach nieobecności w refleksji naukowej uwagę badaczy ponownie zaczynają przykuwać wielkomiejskie zespoły mieszkaniowe, zwane dziś popularnie blokowiskami. Jednak współczesne rozważania, co naturalne, odnoszą się do zupełnie odmiennych aspektów, niż te, które towarzyszyły powstawaniu i stabilizacji wielkich osiedli mieszkaniowych¹.

¹ Mowa przede wszystkim o pracach W. Litterera, J. Turowskiego, P. Kryczki, B. Jawlowskiego, E. Białas, J. Ziółkowskiego, S. Wawryniuka i wielu innych.

MARIA DĄBROWSKA-BAK

*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu*

POZNAŃ JAKO POST-POLIS: RZECZYWISTOŚĆ CZY WYZWANIE?

ABSTRACT. Dąbrowska-Bak Maria, *Poznań jako post-polis: rzeczywistość czy wyzwanie?* [Poznań as a post-polis: challenge or reality?]. *Studia Edukacyjne* nr 10, 2009, Poznań 2009, pp. 147-156. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2181-4. ISSN 1233-6688

The aim of the paper is to inquire to what extent Poznań has become a post-polis. Post-polis is a reaction to the deterioration of the traditional forms of urban life. The factors analysed were divided into the ones conducive to the city's prosperity (tradition) and the ones destructive to it (lawlessness).

Przemiany ostatnich dwóch dekad przyniosły znaczące przekształcenia w różnych sferach naszego życia, jednak wydaje się, że szereg z nich poszło w kierunku imitacyjnym. Na przykład, w sferze mechanizmów demokracji zadowolamy się imitowaniem struktur formalnych, nie poświęcając zbyt wiele uwagi, integralnie z procesem tym związanej, jakości prawa (Andrzejewski, 2005). W dziedzinie wartości niematerialnych obserwujemy oczywistą inwazję zachodniej kultury masowej deifikującej konsumpcję. Jej centra – wielkie domy towarowe – obrastają swoistym, quasi-religijnym rytuałem, zasadzającym się na niedzielnych rodzinnych peregrynacjach po owych świątach obfitości – niekoniecznie z intencją kupowania czegokolwiek, a bardziej wirtualnego nasycenia się, podpatrzenia wystroju wnętrza, uchwycenia modnego tła muzycznego, sposobu zachowania, stroju, makijażu. Świat ten ma swoich kapłanów różnej rangi – dyskretnie nadzorujących uczciwość wiernych, „disneylandy” dla najmłodszych, zapewniające rodzicom komfort kupowania, a nawet dorobił się własnego marginesu dewiacji, który stanowią galerianki, bardzo młode prostytutki, wykorzystujące atrakcyjność przestrzeni do łowów na klienta.

- Czyżak A. (1996) *Zwycięstwo środków masowego przekazu czyli demokracja kierowana*, Poznań.
- De Soto H. (2000), *Inny szlak*, Chicago.
- Kelling G.L., Coles C.M. (2000), *Wybite szyby*, Poznań.
- Krasnodębski Z. (2003), *Demokracja peryferii*, Gdańsk.
- Kwilecki A. (2001), *Ziemiaństwo wielkopolskie. Między wsią a miastem*, Poznań.
- Nalaskowski A. (1995), *Niepokój o szkołę*, Kraków.
- Podemski M. (2005), *Poza miastem nie ma życia* – wywiad z Ewą Rewers, „Głos Wielkopolski” z 15 VII.
- Rewers E. (2005), *Post-polis. Wstęp do filozofii ponowoczesnego miasta*, Kraków.
- Splawski M., Zybortowicz A. (2005), Dialog społeczny jako „ciało obce” w tkance polskiego życia społecznego, (w:) D. Zalewski (red.), *Dialog społeczny na poziomie regionalnym. Ocena szans rozwoju*, Warszawa.
- Znaniński F. (2001), *Socjologia wychowania*, Warszawa.
- Znaniński F., Ziółkowski J. (1984), *Czym jest dla Ciebie miasto Poznań?* Poznań–Warszawa.
- Żebrowska M. red. (1986) *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*, Warszawa.

JOANNA RAJEWSKA DE MEZER

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

WSPARCIE INSTYTUCJONALNE READAPTACJI SPOŁECZNEJ WYCHOWANKÓW ZAKŁADÓW POPRAWCZYCH

ABSTRACT. Rajewska De Mezer Joanna, *Wsparcie instytucjonalne adaptacji społecznej wychowanków zakładów poprawczych* [Institutional support in the process of social readaptation of reformatory pupils]. *Studia Edukacyjne* nr 10, 2009, Poznań 2009, pp. 157-170. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2181-4. ISSN 1233-6688

Social readaptation of reformatory pupils is one of the most important social processes which enable young people to return to social life. Readaptation means repeated adaptation to an active and independent life, expressed in taking social roles in the main spheres of human existence. There are many various factors having influence on a progress of the process mentioned and acting in a preisolation stage, during the stay in the reformatory, and in the third stage – after leaving the reformatory. There is influence of the family, state of health, individual level of education, school and professional situation and institutional support among these factors. Institutional support is very important when a pupil leaving the reformatory can't count on their family's help. Institutions taking part in the above mentioned support are family courts and probation officers, social assistance, schools, labour offices and non-profit associations working with them. These institutions should cooperate, exchange information and create a common programme to help young people find their place in the society and take social roles assigned to them.

Oczekujemy, iż wychowanek opuszczający zakład poprawczy będzie jednostką, u której proces resocjalizacji przebiegł prawidłowo i nastąpi jego reintegracja ze społecznością, do której po okresie odizolowania powraca. Formułując powyższe oczekiwania zakładamy, że zarówno sam wychowanek poddany oddziaływaniom wychowawczym wybierze sposób postępowania zgodny z przyjętymi normami prawnymi i społecznymi, jak i że uzyska potrzebne wsparcie osób trzecich (podmiotów, instytucji do tego przeznaczonych).

- gu Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej, (w:) J. Sowa, E. Piotrowski, J. Rejman (red.), *Wychowanie, profilaktyka, resocjalizacja. W poszukiwaniu doskonalszych systemów w skali makro i mikro*, cz. II, Rzeszów.
- Pietryga T. (2009), *Jak zlikwidować fabryki nieletnich przestępców*, „Rzeczpospolita”, 217.
- Rajewska de Mezer J. (2008), *Readaptacja społeczna wychowanków zakładów poprawczych* (niepublikowana rozprawa doktorska), Poznań.
- Seligman M. (1997), *Optymizmu można się nauczyć*, Poznań.
- Szacka B. (2003), *Wprowadzenie do socjologii*, Warszawa.
- Żabczyńska E. (1989), *Opieka następcza jako niezbędne ogniwo procesu resocjalizacji wychowanków zakładu poprawczego*, (w:) K. Pospiszył (red.), *Zakład poprawczy – koncepcje i rzeczywistość*. Materiały sympozjum naukowego w Keyni, Bydgoszcz.
- Ustawa z 26 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (DzU nr 9, poz. 59 ze zmianami).
- Ustawa z 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich (DzU z 2002 r. nr 11 poz. 109 ze zmianami).
- Ustawa z 26 czerwca 1974 roku Kodeks pracy (DzU z 1998 r. nr 21, poz. 94 ze zmianami).
- Ustawa z 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (DzU z 2009 r. nr 175, poz. 1362 ze zmianami).

HUBERT TOMKOWIAK

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

MIEJSCE TELEWIZJI W PROCESIE WYKOLEJENIA PRZESTĘPCZEGO

ABSTRACT. Tomkowiak Hubert, *Miejsce telewizji w procesie wykolejenia przestępczego* [The place of television in the process of criminal acts]. Studia Edukacyjne nr 10, 2009, Poznań 2009, pp. 171-185. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2181-4. ISSN 1233-6688

There are lots of publications and articles accusing television of being a cause of children's and young people's aggression. Usually authors argue that only time of exposition on television is the reason, because there is a lot of aggression and violence in it. So we decided to conduct research on the place of television in juvenile delinquent's life to check the truthfulness of this hypothesis.

We consider television as a natural part of social environment of contemporary children. We think this is still the most important medium in our lives and the most important means of conveying culture. We concentrate rather on aggression of television than aggression in television. The main thesis of our research is that juvenile delinquents are out of range of television impact.

Oddziaływanie telewizji na dzieci i młodzież jawi się w ostatnich latach jako temat niezwykle popularny stąd próba podjęcia go w nieco innym, bardziej sceptycznym świetle. U podstaw takiego podejścia leży oczywiście dość miazdżąca krytyka telewizji w kontekście jej sprawstwa wzrostu agresji wśród dzieci i młodzieży. Najogólniej rzecz ujmując, sprawa nie jest taka prosta, jak to się z pozoru wydaje. Podsumowując dorobek badawczy dotyczący tego problemu, nieco bardziej dosadnie można zaryzykować tezę, iż jesteśmy w istocie w punkcie wyjścia. Niektórzy zdają się jednak tego nie dostrzegać i z uporem chcą twierdzić, że jest inaczej, a problem niemal rozwiązany. Stąd wybrany kierunek badań wydaje się uzasadniony, zaś uzyskane wyniki chyba pozwalają nieco zawęzić pole poszukiwań, co czyni je użyteczne.

Do niedawna uprawnione było twierdzenie, że telewizja jest systemem najbardziej uniwersalnym, tzn. zdolnym reprodukcja dzieła największ-

MACIEJ MUSKAŁA

*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu*

WIĘŹ ZRZESZENIOWA SKAZANYCH ZE ŚRODOWISKIEM A PERSPEKTYWA DZIAŁAŃ RESOCJALIZACYJNYCH

ABSTRACT. Muskała Maciej, *Więź zrzeszeniowa skazanych ze środowiskiem a perspektywa działań resocjalizacyjnych* [Association bond of offenders with their environment and the perspective of social readaptation]. *Studia Edukacyjne* nr 10, 2009, Poznań 2009, pp. 187-201. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2181-4. ISSN 1233-6688

The rising number of prison population demands to initiate various remedial actions. The aim should be to introduce new sanctions, especially of a non-isolation character, to the system. The main duty is to develop offenders' bonds with the society and, in consequence, make easier the process of readaptation after they have left prison. In this study we analyse one of the bonds which the offenders refer to, namely association bond.

Zwiększenie populacji więziennej, przy w zasadzie niezmienionej wielkości zasobów przestrzenno-lokalowych polskiego więziennictwa, jest nie tyle skutkiem wzrostu liczby zachowań naruszających obowiązujący porządek prawny, czy wyjątkowej skuteczności organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, co raczej wynikiem punitywności systemu karnego. W literaturze przedmiotu przyjmuje się, iż miernikiem obrazującym stopień punitywności danego wymiaru sprawiedliwości jest właśnie wielkość populacji osób umieszczonych w zakładach karnych (Jasiński, 1973, s. 24-26).

Nie jest (...) ważne, w jaki konkretnie sposób dochodzi do owego umieszczenia, a więc jaka jest np. struktura orzekanych przez sąd kar, polityka stosowania warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności, przeciętna długość kary pozbawienia wolności, polityka udzielania warunkowego przedterminowego zwolnienia itp. Liczy się ostateczny efekt tych działań, tj. rozmiary populacji osób poddanych najsurowszemu możliwemu dzisiaj typowi sankcji karnej, tj. pozbawieniu wolności. Jeśli takich osób jest dużo, to znaczy, że system prawa karnego w danym kraju jest surowy niezależnie od tego, jaka struktura sankcji i inne tego typu czynniki do tego prowadzą (...) Wartość współczynnika

ZBIGNIEW PIECHOWIAK

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

MEDIACJA MIĘDZY OFIARĄ I SPRAWCĄ PRZESTĘPSTWA W ŚWIADOMOŚCI SPOŁECZNEJ

*Nadzieja przychodzi do człowieka
uraz z drugim człowiekiem*

Alighieri Dante

ABSTRACT. Piechowiak Zbigniew, *Mediacja między ofiarą i sprawcą przestępstwa w świadomości społecznej* [Mediation between victim and offender in social consciousness]. Studia Edukacyjne nr 10, 2009, Poznań 2009, pp. 203-219. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2181-4. ISSN 1233-6688

The author of the article emphasizes that mediation between victim and offender is not applicable more widely and researched respondents are not known closer in social consciousness (in chosen local environments) in foothold about statistical data and has ascertained results of research. Research has been carried out among students of social readaptation in the cities of Poznań, Wągrowiec and Żary. The author indicates in conclusion the requirement of extrajudicial popularization with the aid of mediation method solve conflict, that brings benefits in mediation not only to the participating part but also justice. It is also connected with low social cost and it has a role of social presentive maintenance.

Uwagi wstępne

Na wyjaśnienie oczekuje wciąż pytanie o skuteczne koncepcje reagowania na przestępczość i przestępców. Dylematy efektywnego postępowania ze sprawcami obejmuje również postępowanie wykonawcze, ujęte w stanowionym prawie i dyrektywach ukierunkowanych bądź na wspieranie, asystowanie i pomaganie, bądź na kontrolowanie, polecanie, zarządzanie i nadzorowanie. Tego rodzaju podstawowe pytania znaleźć też można w literaturze¹. W społeczeństwie otwartym jednostka uzyskuje prawo do osobi-

¹ Tego rodzaju trafne pytania obejmuje angielsko-polska publikacja, stanowiąca dorobek wymiany poglądów specjalistów probacji z obu krajów, zatytułowana *Assist and Befriend or Direct and Control. A Report of Probation Services in Poland and England*.

HANNA KARASZEWSKA,
EWELINA SILECKA

*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu*

WYKONYWANIE KARY POZBAWIENIA WOLNOŚCI A PROCES READAPTACJI SPOŁECZNEJ SKAZANYCH¹

ABSTRACT. Karaszewska Hanna, Silecka Ewelina, *Wykonywanie kary pozbawienia wolności a proces readaptacji społecznej skazanych* [Execution of prison punishment and the process of social readaptation of the sentenced]. *Studia Edukacyjne* nr 10, 2009, Poznań 2009, pp. 221-235. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2181-4. ISSN 1233-6688

The article depicts in a synthetic way a problem of social readaptation of the convicts. Using Wiesław Ambrozik's definition according to which social readaptation is a final stage of the process of resocialization and finishes only in a specific local community, the Authors have presented means of penitentiary treatment applied with the convicts and towards the convicts, which already during the stay at a penitentiary are supposed to prepare them to live at liberty after leaving the penal institution. According to legal regulations being in force, solutions used in the penitentiary practice and results of the research focused on the problem of effectiveness of imprisonment, the Authors emphasize a substantial role of education, employment, cultural-educational and sport activities as well as maintaining contacts with the outside world in the process of reintroduction of inmates to the society. Regardless of critical opinion on imprisonment in general, regarding penitentiary resocialization – it is necessary to have educational influence on the convicted persons, as sooner or later they will leave the prison walls anyway.

Zagadnienie kary pozbawienia wolności jest przedmiotem dociekań wielu dyscyplin naukowych. Rozważania o karze prowokują do dyskusji na temat jej skuteczności. Zwolennicy represyjnego traktowania skazanych wskazują na konieczność stosowania kary pozbawienia wolności wobec wszystkich osób popełniających przestępstwo, na zaostrzenie przepisów i ograniczenie praw skazanym. Inni natomiast, dostrzegając negatywny

¹ W opracowaniu tym wykorzystano fragmenty artykułu zamieszczonego w pracy zbiorowej pod red. A. Jaworskiej, *Resocjalizacja. Zagadnienia prawne, społeczne i metodyczne*, Kraków 2009.

KATARZYNA JADACH

*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu*

KURATOR SĄDOWY W SYSTEMIE KONTROLI SPOŁECZNEJ

ABSTRACT. Jadach Katarzyna, *Kurator sądowy w systemie kontroli społecznej* [A probation officer and the system of social control]. Studia Edukacyjne nr 10, 2009, Poznań 2009, pp. 237-246. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2181-4. ISSN 1233-6688

One of the basic ways of society making impact on a man is the social control. It's formal level is connected with correct behaviour execution – that means the necessity of a man to follow rules and values which are important to the society regardless of personal attitude towards them. A probation officer is an important item in the legal system measures as well as an active body in the environment background. Because of supervision, a probation officer is called an animator of a man's environment, which is in accordance with stimulation and prevention functions of this legal institution. Probation officer by trying to make use of different situations to achieve an educational goal – becomes responsible for correct functioning of the whole social control system and crossing the limit of formal control – by real man's adaptation to society and its order.

Proces nabywania przez jednostkę zdolności do egzystencji w społeczeństwie oraz związane z nim przyjmowanie rozmaitych społecznych ról przebiega w grupach, organizujących dla nowego członka odpowiednie środowisko oddziaływania. By wywierać efektywny wpływ na adepta, grupa wykorzystuje różnego rodzaju mechanizmy (Kupiec, 2007, s. 64). Kontrola społeczna, jako jeden z nich, stanowi szczególną odmianę socjalizacji i wychowania (Dzięcioł, 2002, s. 29), których nadrzędnym celem jest wywarcie trwałej zmiany w osobowości jednostki, takiej mianowicie, która doprowadzi do dobrowolnego wykształcenia u niej postawy konformistycznej.

Zjawisko kontroli społecznej towarzyszy ludzkim zbiorowościom od najbardziej prymitywnych ich form. W poszukiwaniu zasadności jego występowania można odwołać się do dualistycznej koncepcji człowieka (Durkheim, 1984, s. 184). Opiera się ona na założeniu, iż człowiekiem kierują

- Prusiński R. (2001), Założenia pracy resocjalizacyjnej kuratorów sądowych w systemie zapobiegania kryzysom życiowym podopiecznych, *Edukacja Dorosłych*, 2.
- Reiss A. (1951), Delinquency as the failure of personal and social control, *American Social Review*, t. 16.
- Ślupska K. (2005), Młodzież na zakręcie historii – między karierą a marginalizacją społeczną, (w:) K. Marzec-Holka (red.), *Marginalizacja w problematyce pedagogiki społecznej i praktyce pracy socjalnej*, Bydgoszcz.
- Sośnicky K. (2001), Istota i cele wychowania, (w:) R. Prusiński (red.), *Założenia pracy resocjalizacyjnej kuratorów sądowych w systemie zapobiegania kryzysom życiowym podopiecznych*, *Edukacja Dorosłych*, 2.
- Szafraniec K. (2002), Anomia okresu transformacji a orientacje normatywne młodzieży. Perspektywa międzygeneracyjna, (w:) J. Mariański (red.), *Kondycja moralna społeczeństwa polskiego*, Kraków.
- Szmagalski J. (2005), Pojęcie wykluczenia społecznego z perspektywy pracy socjalnej, (w:) K. Marzec-Holka (red.), *Marginalizacja w problematyce pedagogiki społecznej i praktyce pracy socjalnej*, Bydgoszcz.

II. RECENZJE I NOTY

MALGORZATA KUĆ, *Indywidualizacja wykonywania kary pozbawienia wolności*, Lublin 2007, Towarzystwo Naukowe KUL, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, ss.198.

Problematyka wykonywania kary pozbawienia wolności zawsze wzbudzała wiele kontrowersji. Obecnie temat ten nurtuje zarówno środowisko polityków, środowisko nauki, jak i praktyków penitencjarnych. Pytanie o jej sens, skuteczność, społeczny wymiar, represyjność czy liberalizm stanowi powód do rozpoczęcia dyskusji w każdym z wymienionych środowisk. Podejmując polemikę na temat kary pozbawienia wolności, wskazuje się na poziom funkcjonowania zakładów karnych, na jakość wykonywania kary, a przede wszystkim na jej efektywność. Teoretycznie, obowiązujące rozwiązania prawne pozwalają skutecznie oddziaływać na osobę osadzoną. Dają możliwość nie tylko izolacji sprawcy przestępstwa, ale także oddziaływania na niego w taki sposób, aby po odbyciu kary przywrócić społeczeństwu jednostkę przestrzegającą norm prawnych i obyczajowych. Indywidualizacja postępowania ze skazanym, którą gwarantuje ustawodawstwo, stwarza szansę powrotu przestępcy do społeczeństwa. Jest jednocześnie dowodem na istnienie w praktyce tzw. koncepcji normalizacji, która pozwala zauważyć w osadzonym nie tylko cechy przestępcze, aspołeczne, ale również jego osobowość.

Niezależnie od czasów, w których rozpatrujemy istotę kary pozbawienia wolności, zawsze stanowi i pewnie zawsze stanowić będzie ciekawy temat do rozważań. Autorka omawianej publikacji problematykę kary pozbawienia wolności rozpoczyna od postawienia sobie i czytelnikowi pytań, które od wieków nurtują penitencjarystów, a mianowicie: jak postępować ze sprawcą przestępstwa – skazanym, aby w przyszłości nie popełnił przestępstwa?, jak zorganizować wykonanie kary pozbawienia wolności, aby służyło poprawie przestępcy, a jednocześnie zawierało element dolegliwości?, jak przygotować skazanego do zgodnego z prawem życia na wolności jednocześnie pozbawiając go tej wolności?, na jakich zasadach oprzeć politykę karną i penitencjarną, aby zaspokoić społeczne poczucie sprawiedliwości?, jak ochronić społeczeństwo przed przestępcami? oraz jak pogodzić punitywne nastroje społeczne z trudnościami organizacyjnymi więziennictwa? Kryminologiczna analiza indywidualizacji penitencjarnej stanowi próbę odpowiedzi na powyższe pytania. Należy podkreślić, że jest to analiza postępowania ze sprawcą przestępstwa na etapie wykonywania kary pozbawienia wolności. Autorka uznaje, iż podjęcie tego tematu

wynika z potrzeby wskazania istotnej roli indywidualizacji penitencjarnej w osiąganiu efektów pracy resocjalizacyjnej ze skazanymi. Indywidualizacja wykonywania kary pozbawienia wolności jest traktowana w niniejszej pracy jako niezbędny warunek prowadzenia oddziały-

III. Z ŻYCIA NAUKOWEGO

OBCHODY ROCZNICOWE UAM NA WYDZIALE STUDIÓW EDUKACYJNYCH

Poznań, 4 maja 2009 roku

Sesja z okazji dziewięćdziesiątej rocznicy UAM została zorganizowana przez Zakład Historii Wychowania oraz Towarzystwo Historii Edukacji, Oddział Poznańsko-Toruński 4 maja 2009 roku na Wydziale Studiów Edukacyjnych, stanowiąc przyczynek do uroczystości jubileuszowych Uniwersytetu.

Otwarcia konferencji dokonał prof. dr hab. Wiesław Jamrozek, kierownik Zakładu Historii Wychowania, witając przybyłych pracowników i studentów WSE, a także gości z Uniwersytetu Przyrodniczego. Inaugurujący wykład na temat: *Współczesny model uniwersytetu* wygłosił Dziekan WSE prof. zw. dr hab. Zbyszko Melosik, który zwrócił uwagę na kilka istotnych zagrożeń dla kierunków humanistycznych, wynikających z procesu komercjalizacji kształcenia studentów i rosnącej zależności badań naukowych od świata biznesu i polityki.

Druga część sesji, przygotowana przez pracowników Zakładu Historii Wychowania, została poświęcona „prehistorii” – korzeniom funkcjonowania UAM. Początków poznańskiej uczelni upatruje się w Akademii Lubrańskiego, której dziejom poświęcił swój referat zatytułowany *Akademia Lubrańskiego w dziejach Wielkopolski* mgr Michał Nowicki. *Nieudane próby powołania uniwersytetu w Poznaniu w okresie staropolskim* zostały omówione z wielką erudycją przez prof. zw. dr hab. Dorotę Żołądź-Strzelczyk, która głównej przyczyny niepowodzeń licznych prób upatrywała w niechęci Krakowskiej Wszechnicy.

Okoliczności powstania Wszechnicy Piastowskiej zaprezentowała dr Edyta Głowacka-Sobiech, która zwróciła uwagę na kontekst polityczno-społeczny utworzenia poznańskiej *Almae Matris* oraz na pochodzenie pierwszych jej profesorów i ich zainteresowania naukowe. Natomiast mgr Konrad Kluczyński w wystąpieniu pt. *Pedagogika na uniwersytecie poznańskim* przypominał ewolucję poznańskiej pedagogiki w ramach Uniwersytetu, zwracając szczególną uwagę na powstanie w 1993 roku Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM.

Zakończenia sesji, po interesującej dyskusji wokół referatów, dokonał przewodniczący poznańsko-toruńskiego oddziału THE dr Krzysztof Ratajczak.

Katarzyna Kabacińska, Krzysztof Ratajczak